

Mediacja problemów środowiskowych – propozycje rozwiązań dydaktycznych

Katarzyna Potyrała, Katarzyna Nycz

Streszczenie:

Założenia komunikacji społecznej i mediacji są tłem dla propozycji dydaktycznej rozwiązywania problemów środowiskowych podczas lekcji z przedmiotu *przyroda* na IV etapie edukacyjnym. Artykuł prezentuje podstawy analizy SWOT, przydatne nie tylko w praktyce szkolnej, lecz także w rzeczywistej mediacji złożonych konfliktów środowiskowych.

Słowa kluczowe: konflikty środowiskowe, komunikacja społeczna, mediacja, lekcja, szkoła średnia, IV etap edukacyjny, analiza SWOT

otrzymano: 5.11.2012; przyjęto: 4.02.2013; opublikowano: 4.03.2013

dr hab. Katarzyna Potyrała: prof. UP, kierownik Zakładu Edukacji, Komunikacji i Mediacji Przyrodniczej Instytutu Biologii, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

mgr Katarzyna Nycz: absolwentka Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Czy nasza gmina powinna zbudować oczyszczalnię ścieków? Czy zgadzamy się, by nieopodal przebiegała autostrada? Czy w Polsce powinny powstać elektrownie jądrowe? Spory, w których przynajmniej dla jednej ze stron główną wartością jest środowisko, to obecnie codzienność. Uczniowie szkół średnich powinni więc nauczyć się, jak na chłodno analizować propozycje, które mają wpływ na środowisko naturalne. Poniżej przedstawiamy konspekt lekcji z przedmiotu *przyroda*, przygotowanej dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w ramach której mają oni za zadanie przeprowadzić analizę SWOT, rozważając, czy w ich gminie powinno powstać nowoczesne składowisko odpadów.

Dla wygody korzystania z tego materiału na początku przedstawiamy konspekt lekcji oraz jej tok z komentarzami, a dopiero na końcu – informacje na temat idei analizy SWOT do przedstawienia podczas lekcji oraz ogólne wiadomości dotyczące komunikacji i mediacji, stanowiące potrzebne podłoże teoretyczne dla nauczycieli prowadzących zajęcia.

Konspekt lekcji

Temat: Konflikt ekologiczny jako częste zjawisko XXI wieku

Podstawa programowa: nauka i technologia, ochrona przyrody i środowiska

Zakres treści: analiza SWOT, przyczyny konfliktów ekologicznych

Cele lekcji w zakresie:

1. wiadomości – uczeń poznaje:
 - potencjalne przyczyny mogące doprowadzić do zaistnienia ekologicznych sytuacji spornych,
 - pojęcie oraz sposoby zastosowania analizy SWOT,
 - kategorie czynników sprawczych, na których oparta jest omawiana analiza;

2. umiejętności:

- identyfikowanie konfliktów ekologicznych,
 - ocena wartości przyrodniczych na podstawie analizy,
 - stosowanie komunikacji oraz procesu negocjacyjnego w rozwiązywaniu problemów środowiskowych,
 - wykorzystywanie przeprowadzonej analizy w sytuacjach konfliktowych,
 - ocena możliwości rozwoju danej inwestycji lub wprowadzanie obszaru chronionego dzięki przeprowadzonej technice analitycznej;
3. postawy:
- kształtowanie aktywnej postawy uczniów podczas rozwiązywania problemów,
 - uświadomienie znaczenia procesu komunikacyjnego w różnych sytuacjach życiowych.

Metody nauczania: dyskusja

Techniki nauczania: mapa mentalna, burza mózgów

Strategie nauczania: P, O

Typ lekcji: poświęcona opracowaniu nowego materiału

Środki dydaktyczne:

- arkusze papieru, tabele ułatwiające przeprowadzenie analizy SWOT
- instrukcja przedstawiająca elementy jakie ma zawierać przygotowany przez uczniów projekt.

Formy organizacji pracy na lekcji: praca grupowa równym frontem

Literatura pomocnicza:

- Kalinowska A (2008). *Artykuł 13. W poszukiwaniu społecznego wsparcia w zarządzaniu Konwencją o różnorodności biologicznej. Polska praktyka na tle doświadczeń światowych*. Warszawa: Agencja Wydawnicza A. Grzegorzka.
- Romanowska M, Gierszewska G (2009). *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Tylińska R (2005). *Analiza SWOT instrumentem w planowaniu rozwoju*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne.

Tok lekcji

1. Faza wstępna

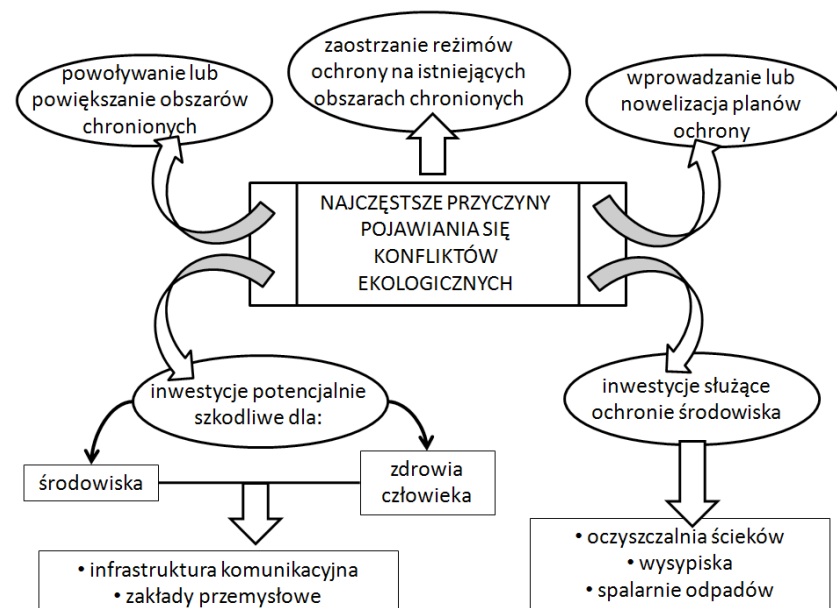
1.1. Sprawy organizacyjno-porządkowe

Nauczyciel sprawdza obecność, zapisuje w dzienniku stan klasy i temat lekcji.

1.2. Wprowadzenie do problematyki

Nauczyciel poprzez zastosowanie burzy mózgów wspólnie z uczniami zastanawia się nad potencjalnymi przyczynami mogącymi doprowadzić do zaistnienia sytuacji spornych, których podłożem są prośrodowiskowe inwestycje, postrzegane przez część społeczeństwa jako zagrożenie. Spostrzeżenia i pomysły całej klasy zapisywane są na tablicy w formie schematu.

Przykładowy schemat stworzony w trakcie burzy mózgów (opracowanie własne)

Komentarz: Specyficznym wyrazem stanu i przemian świadomości ekologicznej są konflikty środowiskowe. Sytuacja konfliktowa wytwarza się i funkcjonuje między ludźmi wskutek ich przeszłych, obecnych i przyszłych (planowanych) działań w środowisku. Jest bezpośrednią, autentyczną interakcją, w której poczynania każdej z zainteresowanych stron dążą do utrudnienia konkurencji realizacji celów dotyczących korzystania z zasobów środowiskowych. Temat zaproponowanych zajęć skupia się więc wokół sytuacji spornych – z uwzględnieniem ich przyczyn – w których głównym „przedmiotem” jest stan środowiska. Istotne jest przekazanie wiadomości na temat analizy SWOT, jej wykorzystania i znaczenia w zapobieganiu, łagodzeniu lub rozwiązywaniu konfliktów społecznych.

2. Faza główna

1. Prowadzący wprowadza pojęcie analizy SWOT. Nauczyciel tłumaczy uczniom, na czym polega ta technika posługując się przygotowanymi przez siebie tabelami.

Komentarz: Występowanie sytuacji spornej jest kwestią naturalną. Wszędzie tam, gdzie spotykają się ludzie, dochodzi do zderzenia skrajnie różnych wartości oraz odmiennych interesów, pojawiają się konflikty i sporów. Wszystkie te elementy są ze sobą powiązane. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku konfliktów natury ekologicznej będących konfliktami wielostronnymi.

Niezmiernie ważną rzeczą w zapobieganiu i rozwiązywaniu sporów jest komunikacja międzyludzka. Wzajemna rozmowa pozwala na zaprezentowanie swojego punktu widzenia stronie przeciwnej, a także na próbę zrozumienia przeciwnika przez chęć jego wysłuchania. Głównym celem takiego dialogu powinno być dążenie do wypracowania wzajemnego kompromisu, a więc wkroczenie w sferę negocjowania. Często jednak przez zbyt emocjonalne podejście znalezienie wspólnego rozwiązania nie jest rzeczą łatwą i wymaga udziału trzeciej, postronnej osoby. Podejmując próbę komunikacji ważne jest, aby każda ze stron przygotowana była w kwestii dotyczącej sporu poprzez zgromadzenie informacji i argumentów, zastanowienie się nad pozytywnymi i negatywnymi skutkami wprowadzenia np. jakiejś inwestycji lub obszaru chronionego, potencjalnego wpływu na społeczności lokalne oraz reakcji z ich strony.

	POZYTYWNE (w osiągnięciu celów)	NEGATYWNE (w osiągnięciu celów)
WEWNĘTRZNE (cechy otoczenia)	STRENGTHS (mocne strony)	WEAKNESSES (słabe strony)
ZEWNĘTRZNE (cechy jednostki)	OPPORTUNITIES (szanse)	THREATS (zagrożenia)

mocne strony	słabe strony	szanse	zagrożenia
wszystko to, co stanowi dla analizowanego obiektu:	wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu:		
atut, przewagę, zaletę	słabość, barierę, wadę	szansę korzystnej zmiany	niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej
wszystko to, co posiada gmina, jej aktywność oraz to, co umożliwia jej osiągnięcie celu	wszystko to, czego nie posiada gmina, dlaczego nie jest aktywna lub to, co stoi jej na drodze do osiągnięcia celu	wszelkie sprzyjające sytuacje, które można wykorzystać w celu osiągnięcia dobrych wyników działalności	zmiany zewnętrznych czynników, które mogą mieć ujemny wpływ na działalność

2. Nauczyciel informuje uczniów o ćwiczeniu, jakie będą wykonywać. Tłumaczy, że ich zadaniem będzie ocena za pomocą techniki analizy SWOT możliwości stworzenia nowoczesnego składowiska śmieci. Inwestycja ta miałaby powstać na otwartym terenie znajdującym się w okolicy miejscowości Rzyki Praciaki (jedna z miejscowości gminy zamieszkałej przez uczniów) i będącym w bliskim sąsiedztwie z granicą Rezerwatu Madohora. Prowadzący komunikuje uczniom, że sytuacja ta nie odnosi się do rzeczywistości i jest przez niego wymyślona. W celu wykonania ćwiczenia nauczyciel prosi uczniów, aby podzielili się na cztery grupy. Zadaniem każdej z nich jest dokładne opracowa-

nie czterech kategorii czynników sprawczych dotyczących gminy i odnoszących się do przedstawionej przez prowadzącego inwestycji. Praca odbywać się będzie równym frontem. Fakt, że wszyscy uczniowie mają do wykonania to samo ćwiczenie, nie stanowi problemu, ponieważ każda grupa z pewnością zaprezentuje czynniki, których nie przytoczą inne zespoły. W ten sposób całość (informacje zebrane ze wszystkich grup) stworzy precyzyjnie przeanalizowaną sytuację pomysłu wprowadzenia nowoczesnego składowiska odpadów.

3. Praca w grupach (15 min.).

4. Prezentacja grup.

5. Uczniowie uzupełniają czynniki przedstawione przez inne grupy, które nie znalazły się w ich pracy.

6. Po wykonaniu ćwiczenia zadaniem nauczyciela jest wywołanie dyskusji, w którą zaangażowani będą wszyscy uczniowie. Jej celem są rozważania na temat tego, jak zareagowałaby społeczność i jakie działania oraz decyzje należałoby podjąć, a jakie z pewnością zostaną podjęte przez władze lokalne, gdyby pomysł wprowadzenia nowoczesnego składowiska okazał się rzeczywistością.

7. Uczniowie tworzą notatkę obejmującą ostateczną wersję analizy SWOT oraz wyliczenie ww. decyzji władz lokalnych.

Przykładowe opracowanie z uczniami analizy SWOT dotyczącej gminy (opracowanie własne)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - atrakcyjne walory turystyczno-krajobrazowe - obecność stanowisk unikalnych gatunków chronionych roślin, zwierząt i grzybów - duży udział obszarów chronionych, np. park krajobrazowy Beskidu Małego, rezerwat Madohora - rozwiązany problem segregacji odpadów - zmniejszenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gleby na skutek wrzucania śmieci - poparcie społeczne dla selektywnej zbiórki odpadów - składowanie odpadów w jednym miejscu - brak szkodliwych dla środowiska przypadkowych składowisk odpadów niebezpiecznych - brak terenu do składowania odpadów niebezpiecznych bądź trudnych do zagospodarowania - możliwość zwolnienia z podatku - pozytywny wpływ na zdrowie i jakoś życia mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - brak środków finansowych - zaśmiecone środowisko - degradacja cennych walorów przyrodniczych - obecność dzikich wysypisk śmieci - niewystarczający poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa - brak racjonalnego wykorzystania odpadów - koncentracja zanieczyszczeń na obrzeżach miasta oraz wzdłuż gminnych dróg - przewaga gleb o średniej jakości i dużej podatności na degradację
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość stworzenia wizerunku gminy jako miejsca czystego ekologicznie - ograniczenie lokalnych źródeł zanieczyszczeń gleb i wód - wzrost świadomości ekologicznej w mieście - zwiększenie powierzchni terenów leśnych - prowadzenie akcji propagującej budowę składowiska odpadów - właściwa pielęgnacja terenów zalesionych - stosowanie nowoczesnych technologii segregacji odpadów 	<ul style="list-style-type: none"> - duża emisja zanieczyszczeń powietrza - zbyt wolny rozwój systemu gospodarki odpadami - utrata powszechnego dostępu do zasobów środowiska - zbyt małe nakłady na ochronę środowiska i przyrody - brak szczelnych zbiorników na odpady - zakwaszanie gleby

3. Faza podsumowująca

1. Prowadzący pyta uczniów, czy słyszeli w radiu, telewizji lub też czytali w Internecie bądź czasopismach o jakiejś sytuacji konfliktowej mającej związek ze środowiskiem naturalnym.
2. Nauczyciel z przygotowanych przez siebie informacji (np. <http://www.nowaera.pl/ze-swiata-nauki/dolina-rospudy-czy-istnieje-zloty-srodek.html>) tłumaczy uczniom, na czym polegał nagłaśniany przez media konflikt związany z terenem doliny Rospudy.
3. Prowadzący tłumaczy uczniom, na czym będzie polegało ich zadanie domowe. W tym celu nauczyciel prosi uczniów, aby dobrali się parami, następnie podchodzi do każdej dwójki, prosząc o wylosowanie jednej karteczki. Na karteczkach znajdują się m.in. takie określenia jak: **spalarnia odpadów, elektrownia atomowa, elektrownia wodna, elektrownia wiatrowa, port lotniczy, zakład przemysłowy** (uczeń decyduje o rodzaju przemysłu np. chemiczny, spożywczy itd), **kompleks wypoczynkowo-rekreacyjny, budowa obwodnicy, powiększenie istniejącego obszaru chronionego**. W przypadku większej liczby grup niż liczba wyżej wymienionych przedsięwzięć nauczyciel może wymyślić nowe pomysły lub pozwolić na to, aby przykłady się powtarzały. Zadaniem każdej grupy jest dokładne zastanowienie się nad lokalizacją przydzielonej jej inwestycji. Ważne jest, aby uczniowie pomyśleli o tym, czy na wybranym obszarze są odpowiednie warunki. Przykładowo, stworzenie takiej inwestycji jak elektrownia wodna jest niemożliwe na terenie, który nie jest odpowiednio zasobny w wody powierzchniowe. Uczniowie powinni wziąć pod uwagę zamieszkaną przez nich gminę. W przypadku gdy dana gmina nie posiada odpowiednich warunków, grupy mogą wykroczyć

poza jej granicę, jednak niezbędne jest, aby uzasadnili swoją decyzję konkretnymi argumentami.

4. Nauczyciel rozdaje uczniom instrukcje na temat elementów, jakie powinien zawierać przygotowany przez nich projekt (Instrukcja wykonania zadania – załącznik I).
5. Nauczyciel informuje klasę, że prace będą oceniane i na ich wykonanie mają dwa tygodnie. Uczniowie mogą również wykorzystać różne zdjęcia lub zaprojektować i przedstawić wygląd inwestycji (nie jest to jednak wymagane).

Instrukcja wykonania zadania – załącznik I

W przygotowanym projekcie powinny znajdować się następujące elementy:

- mapa ilustrująca położenie geograficzne rejonu, w którym ma powstać zaplanowana inwestycja, z zaznaczeniem jej lokalizacji na planie;
- w przypadku wybrania innej niż własna gminy – argumenty uzasadniające wybór uczniów;
- krótka charakterystyka gminy zawierająca przykładowo opis:
 - położenia fizyczno-geograficznego,
 - budowy geologicznej,
 - unikatowych gatunków fauny i flory,
 - wód powierzchniowych i gruntowych,
 - klimatu,
 - rodzaju gleby;
- analiza SWOT (na wzór przeprowadzanej podczas lekcji);
- krótki esej (nie więcej niż 1,5 strony) zawierający rozważania na temat:
 - uciążliwości związanych z funkcjonowaniem powstałej inwestycji lub wdrażania terenów chronionych,
 - wpływu inwestycji lub wdrażania terenów chronionych, na środowisko (np. atmosferę, wody

gruntowe lub powierzchniowe, przyrodę, tereny leśne – w zależności od rodzaju inwestycji),

- szkodliwe związki lub substancje chemiczne, jakie mogą dostać się do atmosfery, wód gruntowych, gleby – jeśli istnieje taka możliwość.

Dodatkowe informacje dla nauczycieli

Analiza SWOT – informacje

Analiza SWOT jest techniką analityczną polegającą na uporządkowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy, zwane kategoriami czynników strategicznych, do których należą:

- **S (strengths)** – mocne strony: wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu;
- **W (weaknesses)** – słabe strony: wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu;
- **O (opportunities)** – szanse: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- **T (threats)** – zagrożenia: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

SWOT to bardzo rozpowszechniony obecnie schemat analizy. Najczęściej stosowany jest w uproszczonej formie, tzn. przybiera postać czterech list czynników (zwykle przedstawianych w formie tabelarycznej). Pełna użyteczność techniki SWOT ujawnia się dopiero wtedy, gdy cztery pozornie niezależne grupy czynników zostaną poddane analizie wzajemnych powiązań. W praktyce ćwiczenie to sprowadza się do odpowiedzi na serię pytań:

- Czy dana mocna strona pozwoli nam wykorzystać daną szansę?
- Czy dana mocna strona pozwoli nam zniwelować dane zagrożenie?
- Czy dana słaba strona ogranicza możliwość wykorzystania danej szansy?

- Czy dana słaba strona potęguje ryzyko związane z danym zagrożeniem?

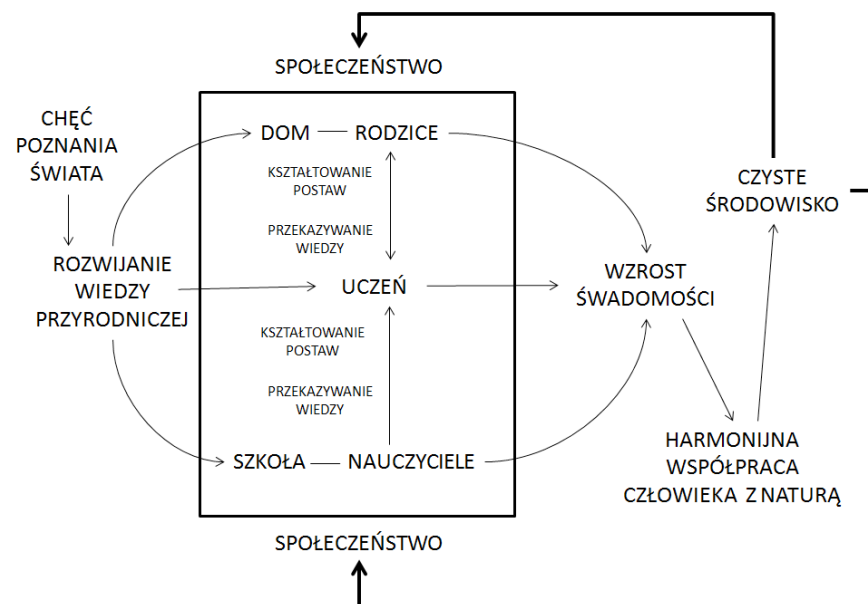
Technika ta wykorzystywana jest do strategicznego planowania danego projektu lub rozwiązania biznesowego. Jednak poprzez stworzenie takiej analizy i głębsze zastanowienie się można zauważyć, że zawiera ona konkretne argumenty w postaci pozytywnych i negatywnych, stron w danej kwestii. Najbardziej znanym procesem komunikacyjnym bazującym na posługiwaniu się i rzucaniu w przeciwną stronę mocnymi argumentami jest negocjowanie, w którym mocne strony jednego indywiduum są słabymi dla drugiego i odwrotnie. Przeprowadzenie takiej analizy może posłużyć nie tylko planowaniu, ale pozwoli każdej ze stron poznać przeciwnika zastanowić się nad sytuacją i dostrzec alternatywne rozwiązanie.

Edukacja środowiskowa a komunikacja i mediacja

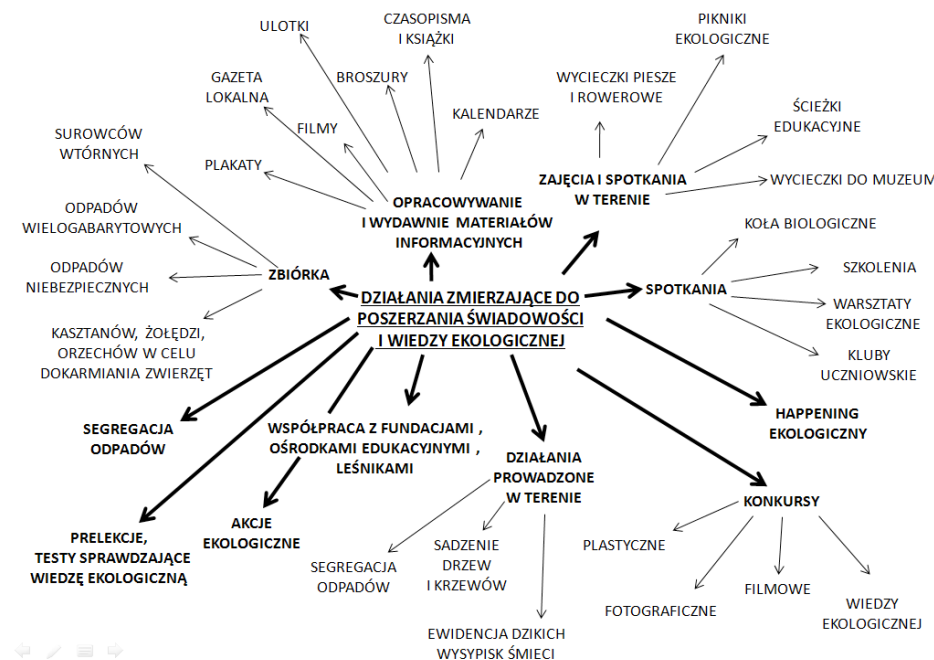
Ze względu na dużą skalę zagrożeń ekologicznych istnieje potrzeba uświadomienia całemu społeczeństwu, że harmonijna współpraca człowieka z naturą i czyste środowisko to zachowanie zdrowia przez ludzi. Dbając o otoczenie, człowiek dba również o siebie, zarówno w sposób bezpośredni jak i pośredni – ucząc młode pokolenie szacunku do natury. Świat przyrody jest więc podstawą życia jednostki i całego społeczeństwa. Aby edukacja ekologiczna przynosiła pożądane rezultaty, wszyscy powinni zadbać o właściwą postawę wobec przyrody. Wiedzę młodemu pokoleniu przekazują najczęściej członkowie rodziny, nauczyciele, wychowawcy. Możliwa jest też sytuacja odwrotna. To młodzież może kształtować postawy rodziców poprzez

wdrażanie w domu wiedzy nabytej w szkole lub zdobytej samodzielnie na skutek zainteresowania tematyką ekologii i ochrony środowiska. Pozyskiwanie wiedzy oraz jej „krążenie” w społeczeństwie poprzez dzielenie się zdobytymi informacjami zapewnia wzrost świadomości. Niezmiernie ważne jest to, że kształtowanie postaw danej jednostki ma ogromny wpływ nie tylko na nią, ale przede wszystkim na całą zbiorowość ludzi poprzez dbanie o środowisko, w którym się znajdujemy (schemat 1).

Edukacja środowiskowa może przybierać różnorodne formy (schemat 2) w zależności od placówki prowadzącej działania. Na inne zadania kładzie nacisk szkoła, a jeszcze inne leżą w gestii lokalnych samorządów terytorialnych.

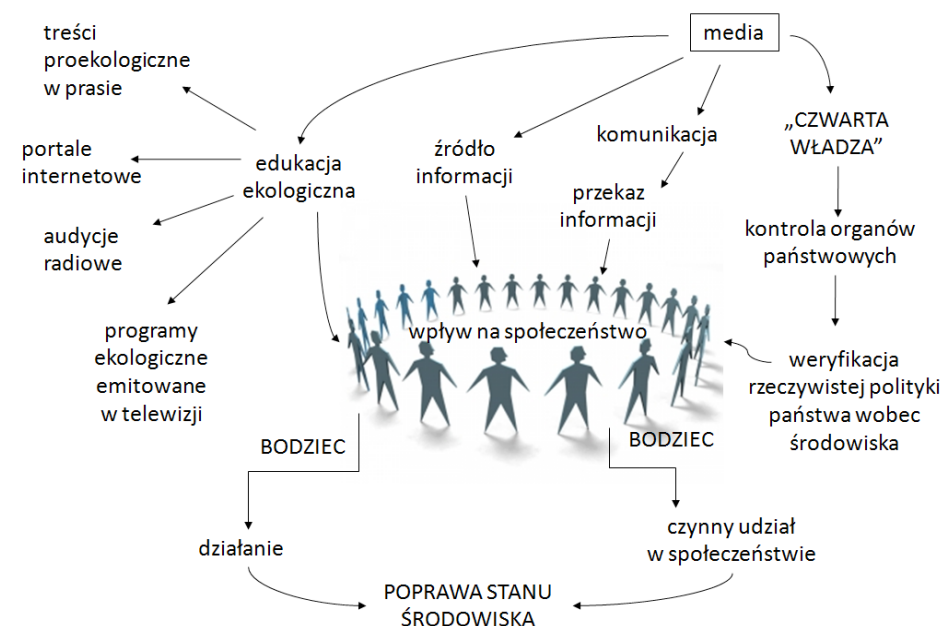
Schemat 1. Model edukacji środowiskowej (opracowanie własne)

Schemat 2. Działania poszerzające świadomość ekologiczną (opracowanie własne)

Proces uświadamiania społeczeństwa o istnieniu problemów ekologicznych odbywa się najczęściej na płaszczyźnie lokalnej. Coraz częściej pojawiają się jednak działania mające na celu dotarcie do znacznie większej grupy odbiorców. Istotną rolę w promowaniu różnego typu akcji pro-środowiskowych odgrywają media publiczne (schemat 3).

Na podstawie licznych i zróżnicowanych wyjaśnień pojęcia „komunikowanie”, Dobek-Ostrowska (2004, 13) stworzyła uniwersalną definicję: „Komunikowanie jest procesem porozumiewania się jednostek, grup lub instytucji. Jego celem jest wymiana myśli, dzielenie się wiedzą, informacjami i ideami. Proces ten odbywa się na różnych poziomach, przy użyciu zróżnicowanych środków i wywołuje określone skutki”.

Schemat 3. Rola mediów i ich wpływ na społeczeństwo (opracowanie własne)

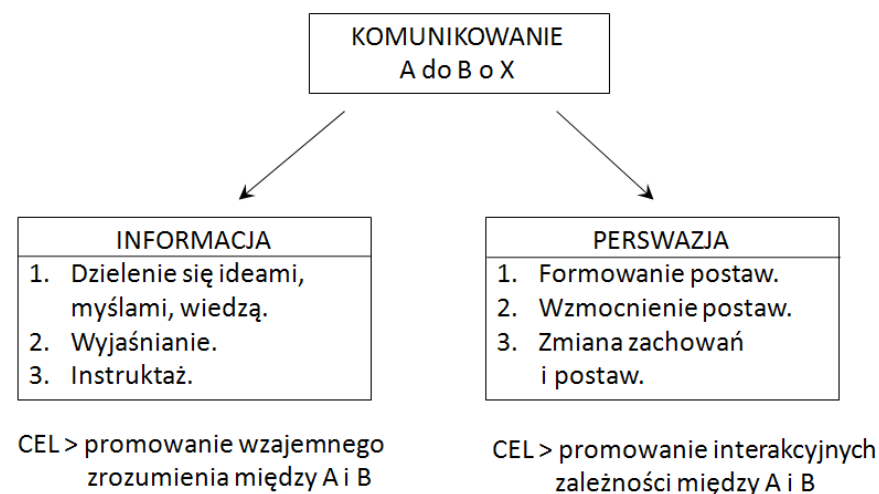
Głodowska (1994) jako negatywne działania stosowane przez uczestników procesu komunikacyjnego wymienia:

- polaryzację, to znaczy tendencję do wyrażania skrajnych opinii,
- etykietowanie, a więc spostrzeganie problemów przez ich nazywanie,
- mieszanie faktów i wniosków, traktowanie wniosków na równi z rzeczywistymi faktami,
- przesadną pewność siebie w rozwiązywaniu różnych problemów,
- statyczną ocenę, czyli brak umiejętności zmiany swojej opinii,
- przypisywanie ludziom i zdarzeniom tych samych cech.

Ze względu na cel, jaki chcą osiągnąć osoby porozumiewające się, procesy komunikowania dzielą się na dwa typy: komunikowanie informacyjne oraz perswazyjne (schemat 4).

W pierwszym przypadku, informacja jest przekazywana w taki sposób, aby odbiorca był w stanie ją zrozumieć. Dodatkowo w celu jej utrwalenia dyskutuje się na jej temat i powtarza. W tego rodzaju procesie wykorzystuje się pewne metody. Są one odpowiednio wybierane przez nadawców i ściśle związane z właściwościami demonstrowanej wiadomości. Do podstawowych metod informacyjnych należą:

- narracja,
- opis,
- demonstracja,
- definiowanie.

Schemat 4. Typy komunikowania (Dobek-Ostrowska, 2004)

Komunikowanie perswazyjne różni się od informacyjnego tym, że dąży do tego, aby nadawca działał na odbiorcę zmieniając jego postępowanie czy nawet postawy. Zmiana zachowań odbiorcy na takie, które preferuje nadawca, odbywa się dobrowolnie, bez przymusu. Proces ten nazwany jest również procesem interaktywnego uzależnienia, w którym odbiorca może zgodzić się i być podatny na wpływ nadawcy pod warunkiem, że ten spełni i urzeczywistni jego żądania.

Mediacja jako pewnego rodzaju fenomen społeczny i specyficzna forma działalności człowieka jest terminem trudnym do zdefiniowania. Liczne formuły w literaturze przedmiotu potwierdzają tę opinię. Trudność w objaśnieniu tego słowa powoduje używanie synonimów, takich jak: koncyliacja, rozjemstwo, postępowanie pojednawcze, ugodowe. W wąskim rozumieniu tego wyrazu najważniejszą cechą mediacji jest jej dobrowolny i pozasądowy charakter. W szerszym rozumieniu – występującym częściej – mediacja dotyczy niejednorodnych postępowań, których celem jest „pojednawcze rozwiązanie sporu przy pomocy osoby trzeciej” (Gmurzyńska, 2009).

Głównym celem mediacji jest więc pojednanie, zawarcie umowy, która będzie zadowalać obie strony. W trakcie prowadzenia postępowania pojednawczego skonfliktowane strony mogą poznać swój punkt widzenia na dany problem. Z kolei mediator powinien uzmysłwić zainteresowanym, że każda strona może się czuć zwycięzcą i nie ma zwycięstwa jednej strony nad drugą. Takie rozwiązanie powoduje tzw. efekt „kreowania wartości”, a dotychczasowy konflikt może się przetransformować w poprawne relacje interpersonalne. Byłby to zatem optymalny sposób osiągnięcia porozumienia. Jeśli mimo to nie zostanie ono zrealizowane, należy szukać innych rozwiązań. Postępowanie ugodowe służy najczęściej rozwiązywaniu konfliktów i sporów, ale może także im zapobiegać.

W tej formie komunikowania ważne są funkcje mediacji. Przede wszystkim istotna jest sytuacja dialogowa. Jeśli obie strony posługują się monologiem, są wtedy skoncentrowane na sobie i nie dostrzegają strony przeciwnej. Natomiast w sytuacji dialogu powstaje nowa perspektywa spostrzegania danej sprawy spornej. Ludzie uczą się trudnej sztuki wzajemnego zrozumienia, sprawności rzeczowego wyjaśniania. Zarówno dla uczestników tego procesu, jak i dla samego mediatora ważną staje się umiejętność aktywnego słuchania. Mediacja przyczynia się do zmiany postawy ludzi biorących w niej udział oraz pozytywnych relacji w przyszłości z innymi. Czyni człowieka odpowiedzialnym za własne zachowanie, podkreśla rolę dialogu.

Rozwiązywanie problemów środowiskowych powinno odbywać się zgodnie z podstawowymi założeniami komunikacji i mediacji. Wprowadzeniem do tego typu zagadnień mogą być na przykład lekcje przyrody na poziomie ponadgimnazjalnym rozumiane jako jednostki dydaktyczne o charakterze interdyscyplinarnym, mogące szczególnie zainteresować humanistów – przyszłych pedagogów, socjologów, dziennikarzy i animatorów kultury przyrodniczej.

Literatura

- Dobek-Ostrowska B (2004). *Podstawy komunikowania społecznego*. Wrocław: Wydawnictwo Astrum.
- Głodowski W (1994). *Komunikowanie interpersonalne*, Warszawa: Hansa Communication.
- Gmurzyńska E (2009). Rodzaje mediacji. W: Mazowiecka L (red.). *Mediacja*. Warszawa: Wolters Kluwer.

Mediation of environmental problems – proposals of didactic solutions

The assumptions of social communication and science mediation are the background of the didactic proposal of environmental problems' solutions during science lesson at the secondary school level. The article presents the basis for SWOT analysis which can be useful not only for school practice but also in real mediation of complex environmental conflicts.

Key words: environmental conflicts, social communication, mediation, lesson, secondary school, SWOT analysis